

New Day in Medicine
Новый День в Медицине

NDM

TIBBIYOTDA YANGI KUN

Ilmiy referativ, marifiy-ma'naviy jurnal

AVICENNA-MED.UZ

ISSN 2181-712X.
EiSSN 2181-2187

5 (67) 2024

Сопредседатели редакционной коллегии:

**Ш. Ж. ТЕШАЕВ,
А. Ш. РЕВИШВИЛИ**

Ред. коллегия:

М.И. АБДУЛЛАЕВ
А.А. АБДУМАЖИДОВ
Р.Б. АБДУЛЛАЕВ
Л.М. АБДУЛЛАЕВА
А.Ш. АБДУМАЖИДОВ
М.А. АБДУЛЛАЕВА
Х.А. АБДУМАЖИДОВ
Б.З. АБДУСАМАТОВ
М.М. АКБАРОВ
Х.А. АКИЛОВ
М.М. АЛИЕВ
С.Ж. АМИНОВ
Ш.Э. АМОНОВ
Ш.М. АХМЕДОВ
Ю.М. АХМЕДОВ
С.М. АХМЕДОВА
Т.А. АСКАРОВ
М.А. АРТИКОВА
Ж.Б. БЕКНАЗАРОВ (главный редактор)
Е.А. БЕРДИЕВ
Б.Т. БУЗРУКОВ
Р.К. ДАДАБАЕВА
М.Н. ДАМИНОВА
К.А. ДЕХКОНОВ
Э.С. ДЖУМАБАЕВ
А.А. ДЖАЛИЛОВ
Н.Н. ЗОЛотова
А.Ш. ИНОЯТОВ
С. ИНДАМИНОВ
А.И. ИСКАНДАРОВ
А.С. ИЛЬЯСОВ
Э.Э. КОБИЛОВ
А.М. МАННАНОВ
Д.М. МУСАЕВА
Т.С. МУСАЕВ
М.Р. МИРЗОЕВА
Ф.Г. НАЗИРОВ
Н.А. НУРАЛИЕВА
Ф.С. ОРИПОВ
Б.Т. РАХИМОВ
Х.А. РАСУЛОВ
Ш.И. РУЗИЕВ
С.А. РУЗИБОВЕВ
С.А.ГАФФОРОВ
С.Т. ШАТМАНОВ (Кыргызстан)
Ж.Б. САТТАРОВ
Б.Б. САФОВЕВ (отв. редактор)
И.А. САТИВАЛДИЕВА
Ш.Т. САЛИМОВ
Д.И. ТУКСАНОВА
М.М. ТАДЖИЕВ
А.Ж. ХАМРАЕВ
Д.А. ХАСАНОВА
А.М. ШАМСИЕВ
А.К. ШАДМАНОВ
Н.Ж. ЭРМАТОВ
Б.Б. ЕРГАШЕВ
Н.Ш. ЕРГАШЕВ
И.Р. ЮЛДАШЕВ
Д.Х. ЮЛДАШЕВА
А.С. ЮСУПОВ
Ш.Ш. ЯРИКУЛОВ
М.Ш. ХАКИМОВ
Д.О. ИВАНОВ (Россия)
К.А. ЕГЕЗАРЯН (Россия)
DONG JINCHENG (Китай)
КУЗАКОВ В.Е. (Россия)
Я. МЕЙЕРНИК (Словакия)
В.А. МИТИШ (Россия)
В.И. ПРИМАКОВ (Беларусь)
О.В. ПЕШИКОВ (Россия)
А.А. ПОТАПОВ (Россия)
А.А. ТЕПЛОВ (Россия)
Т.Ш. ШАРМАНОВ (Казахстан)
А.А. ЩЕГОЛОВ (Россия)
Prof. Dr. KURBANHAN MUSLUMOV (Azerbaijan)
Prof. Dr. DENIZ UYAK (Germany)

**ТИББИЁТДА ЯНГИ КУН
НОВЫЙ ДЕНЬ В МЕДИЦИНЕ
NEW DAY IN MEDICINE**

*Илмий-рефератив, маънавий-маърифий журнал
Научно-реферативный,
духовно-просветительский журнал*

УЧРЕДИТЕЛИ:

**БУХАРСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ
МЕДИЦИНСКИЙ ИНСТИТУТ
ООО «ТИББИЁТДА ЯНГИ КУН»**

Национальный медицинский
исследовательский центр хирургии имени
А.В. Вишневского является генеральным
научно-практическим
консультантом редакции

Журнал был включен в список журнальных
изданий, рецензируемых Высшей
Аттестационной Комиссией
Республики Узбекистан
(Протокол № 201/03 от 30.12.2013 г.)

РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ:

М.М. АБДУРАХМАНОВ (Бухара)
Г.Ж. ЖАРЫЛКАСЫНОВА (Бухара)
А.Ш. ИНОЯТОВ (Ташкент)
Г.А. ИХТИЁРОВА (Бухара)
Ш.И. КАРИМОВ (Ташкент)
У.К. КАЮМОВ (Тошкент)
Ш.И. НАВРУЗОВА (Бухара)
А.А. НОСИРОВ (Ташкент)
А.Р. ОБЛОКУЛОВ (Бухара)
Б.Т. ОДИЛОВА (Ташкент)
Ш.Т. УРАКОВ (Бухара)

5 (67)

2024

Май

www.bsmi.uz

<https://newdaymedicine.com> E:

ndmuz@mail.ru

Тел: +99890 8061882

Received: 20.04.2024, Accepted: 02.05.2024, Published: 10.05.2024

УДК 616.61-002.3+616.839-616-053.2

MARKAZIY ASAB TIZIMINING PERINATAL SHIKASTLANISHI BO'LGAN BOLALARDA SOMATIK PATOLOGIYA UCHUN PERINATAL XAVF OMILI SIFATIDA.

Ruzmetova S.U., <https://orcid.org/0000-0002-4198-1971>
Kabilova Z.T., <https://orcid.org/0009-0005-6920-9273>
Normaxmatov B.B. <https://orcid.org/0009-0004-3565-3148>

Samarqand davlat tibbiyot universiteti O'zbekiston, Samarqand, st. Amir Temur,
Tel: +99818 66 2330841 E-mail: sammi@sammi.uz

✓ *Rezyume*

Maqolada turli xil perinatal omillarning bolalar va o'smirlarda somatik patologiyaning shakllanishiga ta'siri va uning surunkalilashuvi variantlari tahlil qilinadi. Gipoksiya va miya ishemiyasi bilan og'riq bolalarning kuzatuvlari ma'lumotlari keltirilgan, bu tez-tez kasal bo'lgan bemorlarni, allergik dermatozlar, bronxial astma va gastroduodenal zona kasalliklari bilan kasallangan bolalarni samaraliroq tashxislash va rehabilitatsiya qilish imkonini beradi.

Kalit so'zlar: perinatal omillar, bosh miya gipoksiyasi va ishemiyasi, bolalarda o'tkir va surunkali somatik patologiya.

КАК ПЕРИНАТАЛЬНЫЙ ФАКТОР РИСКА СОМАТИЧЕСКОЙ ПАТОЛОГИИ У ДЕТЕЙ С ПЕРИНАТАЛЬНЫМ ПОВРЕЖДЕНИЕМ ЦЕНТРАЛЬНОЙ НЕРВНОЙ СИСТЕМЫ

Рузметова С.У., <https://orcid.org/0000-0002-4198-1971>
Кабилова З.Т., <https://orcid.org/0009-0005-6920-9273>
Нормахматов Б.Б. <https://orcid.org/0009-0004-3565-3148>

Самаркандский государственный медицинский университет Узбекистан, г.Самарканд,
ул. Амира Темура, Тел: +99818 66 2330841 E-mail: sammi@sammi.uz

✓ *Резюме*

В статье анализируется влияние различных перинатальных факторов на формирование соматической патологии у детей и подростков и варианты ее хронизации. Представлены данные наблюдения за детьми с гипоксией и ишемией головного мозга, что позволяет более эффективно диагностировать и реабилитировать часто болеющих пациентов, детей с аллергодерматозами, бронхиальной астмой, заболеваниями gastroduodenальной зоны.

Ключевые слова: перинатальные факторы, гипоксия и ишемия головного мозга, острая и хроническая соматическая патология у детей.

AS A PERINATAL RISK FACTOR FOR SOMATIC PATHOLOGY IN CHILDREN WITH PERINATAL DAMAGE TO THE CENTRAL NERVOUS SYSTEM

Ruzmetova S.U., <https://orcid.org/0000-0002-4198-1971>
Kabilova Z.T., <https://orcid.org/0009-0005-6920-9273>
Normakhmatov B.B. <https://orcid.org/0009-0004-3565-3148>

Samarkand State Medical University Uzbekistan, Samarkand, st. Amir Temur,
Tel: +99818 66 2330841 E-mail: sammi@sammi.uz

✓ **Resume**

The article analyzes the impact of various perinatal factors on the formation of somatic pathology in children and adolescents and options for its chronicization. Observational data of children with hypoxia and cerebral ischemia are presented, which allows for more effective diagnosis and rehabilitation of frequently ill patients, children with allergic dermatoses, bronchial asthma, and diseases of the gastroduodenal zone.

Key words: perinatal factors, hypoxia and cerebral ischemia, acute and chronic somatic pathology in children.

Dolzarbligi

Tug'ilishdan oldin va tug'ilgandan keyin bolaning tanasi atrof-muhit bilan aloqada bo'lib, ma'lum sharoitlarda uning rivojlanishiga salbiy ta'sir ko'rsatadi, bu organlar va tizimlarning moslashish qobiliyatiga bo'lgan talabni oshiradi [11]. Tug'ilgandan keyingi birinchi haftalar ko'pchilik tadqiqotchilar tomonidan bolalarning individual rivojlanishidagi eng muhim davr sifatida belgilanadi [10].

Tug'ilganda, bolaning tanasi tuzilmalarining genetik jihatdan aniqlangan yetukligi sodir bo'ladi, bu keyingi yosh davrida fiziologik funktsiyalar va xatti-harakatlarning yangi o'ziga xos xususiyatlarini ta'minlaydi [4]. Kichkina bolaning tanasi rivojlanishning ma'lum bir davri uchun noqulay bo'lgan stimullarning ta'siriga, ayniqsa, ba'zi hayotiy tuzilmalar va omillarning (erta tug'ilish, bachadon ichi gipoksiyasi va boshqalar) yetuk bo'lmagan taqdirda, ayniqsa yuqori sezuvchanlikka ega. Adaptatsiyaning buzilishi, dezadaptatsiya sindromining klinik ko'rinishlarining rivojlanishi va somatik patologiyaning shakllanishi va uning surunkaliligidir [9].

Tadqiqot maqsadi: Neonatal davrdan balog'at yoshiga qadar bolalarda somatik kasalliklarning shakllanishiga turli perinatal omillarning ta'sirini va ularning surunkalilika o'tish omillarini o'rganishni davom ettirish.

Tadqiqot material va usullari

Kafedra xodimlari tomonidan perinatal patologiyaning, birinchi navbatda surunkali bachadon ichi gipoksiyasivabosh miya ishemiyasining, shuningdek, noqulay onalik omillarining bolalarda somatik patologiyaning rivojlanishiga va uning surunkali bo'lishiga ta'sirini o'rganish bo'yicha ishlar davom ettirildi. Bemorlar, allergik dermatozlar, bronxial astma, gastroduodenal patologiyalar 2012 yildan 2016 yilgacha bo'lgan besh yillik kuzatuvlar natijalaridan foydalangan holda suni aniqladikki, allergik kasalliklar bilan og'riqan bemorlar, shu jumladan 35 tasi allergik dermatozlar va 45 tasi atopik bronxial astma bilan, 188 tasi gastroduodenal patologiya bilan kasallangan ekan. Tekshiruv Samarqand shahridagi SamDTU ga qarashli 1-sonli klinikasining 3 Pediatriya va tibbiy genetika kafedrasida bo'limida yotgan bemorlar orasida o'tkazildi, ular bo'limning klinik bazasi hisoblanadi. So'rovning ko'lami va usullari mavjud standartlar bilan aniqlandi. Perinatal anamezi bemorlarning ambulator rivojlanish tarixidan foydalangan holda o'rganildi.

Natija va tahlillar

Patologik jarayonlarning rivojlanishiga yoki yuqumli tabiatning ayrim kasalliklarining paydo bo'lishiga, shuningdek, yoshi bilan namoyon bo'ladigan immunopatologik reaksiyalarga, shu jumladan allergiyaga qarshilik uchun asos bo'lib xizmat qiladi. Tadqiqot davomida ikki xil organizmning birga yashashini ta'minlaydigan murakkab immunogenetik munosabatlar o'rnatiladi.

Bolaning o'sishi davrida tana reaktivligining rivojlanishida ma'lum "tanqidiy" davrlar mavjud bo'lsa, antigenik ta'sir qilish, immunitet tizimi noadekvat yoki hatto paradoksal javob beradi: javob himoya qilish uchun yetarli bo'lmasligi yoki haddan tashqari - giperergik bo'lishi mumkin [1].

Bostirilgan holatda bo'lgan neonatal davr immunitet tizimining yetarli darajada shakllanishi uchun juda muhimdir. 4 - 6 oylik hayot davri mahalliy immunitet tizimining yetishmovchiligi va saqlanib qolishi bilan namoyon bo'ladi. Immunitet reaksiyalarining bostiruvchi yo'nalishi hayotning ikkinchi yilida, mahalliy immunitet tizimi rivojlanmagan bo'lsa, bolalar infeksiyalarga sezgir bo'lib, qon plazmasidagi IgE ning maksimal darajasida bo'lgan 6-7 yil; atopik va surunkali kasalliklar chastotasining oshishiga olib keladi [12] va o'smirlik davrida, jinsiy gormonlar sekretsiyasi immunitetning hujayrali komponentini bostirishga olib kelganda, surunkali yallig'lanish va somatik kasalliklar chastotasining yangi o'sishi qayd etilgan [2].

Parametrlar bilan tez-tez va uzoq vaqt kasal bo'lishadi? Maktabgacha yoshda, bu ko'pincha kasal bolalardir maktab yoshi, bu oshqozon-ichak trakti, nafas olish tizimi va allergik kasalliklarning surunkali patologiyalari bo'lgan bemorlar; Shu munosabat bilan ushbu guruhlardagi bolalar o'quv guruhlariga olindi.

Adabiyotlarga ko'ra, tez-tez kasal bo'lgan bolalar guruhidagi bolalarda immunitet reaksiyasida doimiy buzilishlar mavjud emas, lekin ko'pincha immunitet va vegetativ holatdagi nomutanosiblik mavjud [8].

Guruhiga 37 nafar bemor kirdi, ularning 78 foizida perinatal anamnezda bachadon ichi gipoksiya bo'lgan - 28 bola, tug'ruq paytida miya yarim ishemiyasi - 44 foiz, 16 bola. Tez-tez kasal bo'lgan bemorlar guruhidan bola tug'ilganda kamida bitta surunkali somatik kasallikning paydo bo'lish chastotasi 74% ni tashkil etdi, siydik tizimining patologiyasi esa 54% ni tashkil etdi ko'proq tashxis qo'yilgan, pielonefrit homilador ayollarning siydigidan asosan gramm-manfiy flora (*Escherichia coli*), shuningdek, gram-musbat flora (patogen shakllar) tez-tez ekilgan onalarning 42 foizida kam uchraydi. stafilokokklar) nazofarenkdan. opportunistik patogenlar bilan ona infeksiya umumiy darajasi 73%, 27 onalar tashkil etdi. Etiologik tuzilmada I, II turdagi herpes simplex virusi (61%, 23 homilador ayollar), sitomegalovirus (43%, 16 onalar) va mikoplazma pnevmoniyasi (32%, 12 homilador ayollar) ustunlik qildi.

O'rtasida o'tkazilgan so'rovda bemorlarning 72 foizida (27 bola) nazofarenklarda surunkali infeksiya o'choqlari (adenoidit, surunkali sinusit, tonsillit) shaklida takroriy nafas olish kasalliklarining sabablari aniqlandi, allergik kasalliklar tarixi (27%), 10 bola), ichaklarda bakterial o'sish sindromi va parazitoz, ko'pincha giardiasis (39%, 14 bola). immunitet tanqisligi belgilarini aniqlamadi, ammo immunitet reaksiyasining nomutanosibliqi qayd etildi, bu infeksiya va parazitoz o'choqlarining sanitariyasi fonida tezda tuzatildi. Patologik homiladorlik, o'tkir yuqumli kasalliklar, surunkali kasalliklarning kuchayishi va genital infeksiyalar homila-platsenta to'sig'ining allergenlarga o'tkazuvchanligini oshirish uchun qulay sharoit yaratadi va erta bachadon ichi sezuvchanlikka yordam beradi [13]. So'nggi paytlarda yosh bolalarda atopik reaksiyalar soni sezilarli darajada oshdi. Kuzatuv retrospektiv tadqiqotimizda biz hayotning birinchi yilidagi 35 bolada perinatal davrning xususiyatlarini tahlil qildik. Bu bolalar 2 guruhga bo'lingan. Birinchi guruh (asosiy) gestosis fonida paydo bo'lgan perinatal gipoksiya bilan og'rikan 18 boladan iborat bo'lib, homiladorlikning 2-yarmida homiladorlik va opportunistik infeksiyalar bilan tahdid qilingan. Ikkinchi guruh (taqqoslash) perinatal rivojlanishi yosh fiziologik me'yoriga mos keladigan 17 boladan iborat edi. Taqqoslash guruhida bola tug'ilganda onalarda kamida bitta surunkali somatik kasallik bilan kasallanish darajasi asosiy guruhga qaraganda 9,5% ga kam bo'lib, mos ravishda 94,1 va 84,6% ni tashkil etdi. Asosiy guruhda oshqozon-ichak trakti va siydik tizimining patologiyasi (har biri 21,05%), shuningdek, LOR a'zolari (15,29%) ustunlik qildi. Nazorat guruhida LOR a'zolari (14,14%) va oshqozon-ichak trakti (16,25%) kasalliklari ustunlik qildi. homilada eng ko'p uchraydigan hipoksik holatlar mavjudligi kuzatildi, ayollarda, KBB a'zolarining patologiyalari, oshqozon-ichak trakti va urogenital tizim. Onaning opportunistik patogenlar bilan yuqishining umumiy darajasi mos ravishda 92,3 va 40,6% ni tashkil etdi. Etiologik tuzilishda sitomegalovirus (CMV) (56,25 va 15,9%), I, II herpes turlari (35,4 va 15,4%), ureaplazmoz (32,7 va 14,6%) ustunlik qildi. Allergik kasalliklarning og'ir irsiy tarixi asosiy guruhdagi bolalarda nazorat guruhiga qaraganda 2 baravar ko'proq kuzatilgan. Ikkala guruhdagi bemorlarning ko'pchiligida kasallikning boshlanishi 5-7 oylik yoshda sodir bo'lgan. Asosiy guruhdagi bolalarning 43,4 foizida 1 yoshgacha atopik holat yuzaga kelgan, ularning 59 foizida IgE darajasi oshishi (127 IU/ml gacha) bilan og'ir atopik dermatit, qolgan 41 foizida engil va o'rtacha atopik dermatit qayd etilgan. chegara ko'rsatkichlari bilan atopik dermatitning og'ir kursi IgE (ushbu guruhdagi o'rtacha IgE [56,7 ± 2,8] IU / ml edi). yosh bolalarda atopik holatning shakllanishi ko'p jihatdan homiladorlikning turli xil asoratlariga bog'liq. Bu, bir tomondan, fetoplazental to'siqning o'tkazuvchanligini oshirishga, shu jumladan onaning qonidan homilaga reagentlarga, boshqa tomondan, homilada gipoksik stressning rivojlanishiga va turli xil qon tomirlarining shakllanishiga olib keladi. erta yoshda bolada atopiyaning namoyon bo'lishi [5].

Yosh bolalarda allergiyaning nafas olish shakllarining rivojlanishida onada homiladorlik va tug'ishning noqulay kechishi nafaqat immunitet tizimiga ta'sir qilish va atopik holatni shakllantirish nuqtai nazaridan, balki undan ham muhim rol o'ynaydi. perinatal gipoksiya va miya ishemiyasi natijasida markaziy asab tizimining nomutanosibligining rivojlanishi nuqtai nazari. Avtonom nomutanosiblik bronxial giperreaktivlikning asosi bo'lishi mumkin va bronxo-obstruktiv sindromning

erta namoyon bo'lishiga yordam beradi, bu atopiya bilan birgalikda atopik rivojlanishiga olib keladi. bronxial astma [14]. 5 yoshgacha rivojlangan bronxial astma bilan og'rigan 45 bolaning perinatal tarixini tahlil qilganda, erta neonatal davrda miya ishemiyasi 79% hollarda va hayotning birinchi yilidagi bemorlarning 51% da miya gipoksiyasi aniqlangan. gipertoniya bilan birgalikda giperqo'zg'aluvchanlik sindromining shakllanishiga sabab bo'ldi sindromi - onam . "Atopik" irsiyat, ayniqsa ona tomondan va vegetativ disfunktsiyaning kombinatsiyasi bronxial astmaning yanada og'ir shakllarini rivojlanishiga olib keladi, shuning uchun astma bilan og'rigan 45 boladan perinatal davrda miya yarim ishemiyasi bo'lgan 32 bolada o'rtacha va 5 yoshgacha bo'lgan 25 kishida (81%) og'ir bronxial astma [3]. Gipoksiya va miya yarim ishemiyasi bo'lgan turli yoshdagi bolalarning dinamik kuzatuv otonomik disfunktsiyalar uzoq vaqt davom etishini va pubertal va pubertal davrda aniq namoyon bo'lishini aniqladi. Vegetativ disfunktsiyalarning ovqat hazm qilish tizimi kasalliklarining kechishiga ta'sirini o'rganish oshqozon-ichak trakti patologiyasining rivojlanishida asabiy tartibga solish buzilishining etakchi ahamiyatini ko'rsatdi [6]. Bolalarda, ayniqsa o'smirlarda ovqat hazm qilish organlarining kasalliklari orasida yuqori ovqat hazm qilish traktining patologiyasi ustunlik qiladi, ko'plab o'smirlarda sedentary turmush tarzi tufayli avtonom muvozanatdan tashqari . Dvigatel va mushaklar faolligining pasayishi bilan birga, markaziy tartibga solish mexanizmlarining disfunktsiyasi boshqa organlar va tizimlar, shu jumladan ovqat hazm qilish organlari faoliyatida nomutanosiblikka olib keladi. Bundan tashqari, oshqozon -ichak traktining funktsional buzilishlari markaziy asab tizimining perinatal lezyonlari natijasidir, bu keyinchalik oshqozon va o'n ikki barmoqli ichakning surunkali kasalliklarini rivojlanish xavfini oshiradi [7]. Oshqozon-ichak trakti kasalliklari bilan og'rigan bemorlar guruhiga 10 yoshdan 15 yoshgacha bo'lgan 188 bemor kiradi. Oshqozon-ichak trakti kasalliklari guruhidan bola tug'ilganda onalarda kamida bitta surunkali somatik kasallikning paydo bo'lish chastotasi 64 % (120 homilador ayol), surunkali gastrit ko'rinishidagi oshqozon-ichak trakti patologiyasi.geliorrhoea bilan bog'liq - bakterial infeksiya va gastroduadenit (74%, 88 ayollar) va 1/3 gastroezofagial edi . refluks va onalarning 23% (43 ayol) homiladorlikning 20-25-haftasidan boshlab siydik sinovlarida doimiy o'zgarishlar bilan siydik yo'llari infeksiyasi belgilarini ko'rsatdi. Oilada gipertenziya tarixi ushbu guruhda, har to'rtinchi bemorda eng ko'p uchraydi [15].

Oshqozon-ichak trakti patologiyasi bo'lgan 188 nafar bolani tekshirish nafaqat kislotasiz hosil bo'lishining buzilishi va oshqozon-ichak traktining yuqori qismlarining motor funktsiyasini , balki vegetativ disfunktsiyaning klinik belgilarini ham aniqladi . Shu munosabat bilan patologiyalarni tashxislash algoritmlari pH monitoringi va bemorlarning vegetativ holatini baholash bilan to'ldirildi, bu 96 bemorda (51%) gastroezofagial kasallik belgilarini aniqlash imkonini berdi. refluks , ular ham homiladorlikning birinchi trimestrida xavf tug'dirish va ikkinchi va uchinchi trimestrlarda homilador ayollarda qon bosimining doimiy o'sishi shaklida yuklangan perinatal tarixga ega edilar.

Xulosa

Bolalarda somatik patologiyaning shakllanishiga perinatal omillarning ta'sirini o'rganish ularning erta bolalik davrida ham, bola hayotining keyingi davrlarida ham yuqori ahamiyatini aniqladi. Allergik kasalliklar, ayniqsa allergik dermatozlar, shuningdek, oshqozon -ichak trakti kasalliklarining shakllanishida markaziy asab tizimining hipoksik -ishemik lezyonlarining ahamiyati juda muhimdir , bundan tashqari, ishemiya belgilari qanchalik uzoq davom etsa, shunchalik aniq bo'ladi; asosiy kasallikning og'irligi. Homila va yangi tug'ilgan chaqaloqlarda yuzaga keladigan vegetativ-visseral kasalliklarni baholash, ularni o'z vaqtida tuzatish asab, immun, endokrin tizimlarning yanada nomutanosibligini va turli xil somatik patologiyalarning rivojlanishini va turli yoshdagi bolalarda ularning surunkaliligi va zo'ravonligini oldini oladi .Oshqozon -ichak trakti atopiyasi va patologiyasining turli xil variantlarini vegetativ disfunktsiyalar bilan birgalikda erta tashxislash , shuningdek, bolalar va o'smirlar uchun immunomodulyator va vegetotropik terapiyani erta buyurish bemorning ahvolini barqarorlashtirishga va surunkali shakllanish ehtimolini kamaytirishga olib keladi . somatik patologiya. Tez- tez kasal bo'lgan bolalarda vegetotropik terapiyani, ayniqsa adaptogenlarni uzoq muddatli qo'llash bemorlarning ahvolini barqarorlashtirishga va ularning kasal odamlar toifasiga kamroq o'tishiga olib keladi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Вишнёва Е.А., Намазова-Баранова Л.С., Алексеева А.А., Эфендиева К.Е., Левина Ю.Г., Вознесенская Н.И., Томилова А.Ю., Селимзянова Л.Р. Детская астма: ключевые

- принципы достижения контроля на современном этапе //Педиатрическая фармакология. – 2013;10(4).
2. Намазова-Баранова Л.С., Огородова Л.М., Томилова А.Ю., Деев И.А., Алексеева А.А., Вишнева Е.А., Громов И.А., Евдокимова Т.А., Камалтынова Е.М., Коломеец И.Л. Распространенность астмаподобных симптомов и диагностированной астмы в популяции подростков //Педиатрическая фармакология. 2009;6(3).
  3. Самсыгина Г.А., Коваль Г.С. Проблемы диагностики и лечения часто болеющих детей на современном этапе //Педиатрия. 2010;89(2):56-61.
  4. Шапошникова Н.Ф., Давыдова Н.Ф. Влияние адаптационных механизмов вегетативной нервной системы на формирование заболеваний желудочно-кишечного тракта и мочевыводящей системы у детей //Вестник Волгоградского медицинского университета. 2016;2(58):119–121.
  5. Шапошникова Н.Ф., Давыдова А.Н., Заячникова Т.Е. Диагностика и лечение заболеваний детей первого года жизни // Сб. статей, LAP LAMBERT Academic Publishing, 2014;32-49.
  6. Boguniewicz M. Recent insights into atopic dermatitis and infections for management of infectious complications /M. Boguniewicz, D.Y. Leung //J. Allergy Clin. Immunol. 2010;125(1):4-13.
  7. Parsons J.P., Hallstrand T.S., Mastrorarde J.G., Kaminsky D.A., Rundell K.W., Hull J.H., et al. Official American thoracic society clinical practice guideline: Exercise-induced bronchoconstriction //Am. J. Respir. Crit. Care Med. 2013;187(9):1016-1020.
  8. Vishnyova E.A., Namazova-Baranova L.S., Alekseeva A.A., E`fendieva K.E., Levina Yu.G., Voznesenskaya N.I., Tomilova A.Yu., Selimzyanova L.R. Detskaya astma: klyuchevy`e principy` dostizheniya kontrolya na sovremennom etape [Children's asthma: key principles for achieving control at the present stage]. *Pediatricheskaya farmakologiya* [Pediatric Pharmacology], 2013;10(4):60-72. (In Russ.; abstr. in Engl.).
  9. Namazova-Baranova L.S., Ogorodova L.M., Tomilova A.Yu., Deev I.A., Alekseeva A.A., Vishneva E.A., Gromov I.A., Evdokimova T.A., Kamalty`nova E.M., Kolomeecz I.L. Rasprostranennost astmapodobnyx simptomov i diagnostirovannoj astmy v populyacii podrostkov [The prevalence of asthma-like symptoms and diagnosed asthma in adolescent populations]. *Pediatricheskaya farmakologiya* [Pediatric Pharmacology], 2009;6(3):59-55.(In Russ.; abstr. in Engl.).
  10. Samsygina G.A., Koval G.S. Problemy diagnostiki i lecheniya chasto boleyushhix detej na sovremennom etape [Problems of diagnosis and treatment of frequently ill children at the present stage]. *Pediatriya* [Pediatrics], 2010;89(2):56-61. (In Russ.; abstr. in Engl.).
  11. Shaposhnikova N.F., Davydova N.F. Vliyanie adaptacionnyx mexanizmov vegetativnoj nervnoj sistemy na formirovanie zabolevanij zheludochno-kishechnogo trakta i mochevyvodyashhej sistemy u detej [The influence of the adaptive mechanisms of the autonomic nervous system on the formation of diseases of the gastrointestinal tract and urinary system in children]. *Vestnik Volgogradskogo gosudarstvennogo medicinskogo universiteta* [Journal of the Volgograd Medical University], 2016;2(58):119-121.(In Russ.; abstr. in Engl.).
  12. Shaposhnikova N.F., Davydova A.N., Zayachnikova T.E. Diagnostika i lechenie zabolevanij detej pervogo goda zhizni [Diagnosis and treatment of diseases of children of the first year of life]. *Sb. statej, LAP LAMBERT Academic Publishing* [Collection of articles, LAP LAMBERT Academic Publishing], 2014;32-49.
  13. Boguniewicz M. Recent insights into atopic dermatitis and infections for management of infectious complications. //J. Allergy Clin. Immunol., 2010;125(1):4-13.
  14. Parsons J.P., Hallstrand T.S., Mastrorarde J.G., Kaminsky D.A., Rundell K.W., Hull J.H., et al. Official American thoracic society clinical practice guideline: Exercise-induced bronchoconstriction. //Am. J. Respir. Crit. Care Med., 2013;187(9):1016-1020.

Qabul qilingan sana 20.04.2024